

स्थानीय निर्वाचन २०७८ मा दलहरूको अवस्था

डा. ढाकाराम सापकोटा *

सारसङ्क्षेप

प्रस्तुत लेख स्थानीय निकायको निर्वाचनलाई विषय बनाएर लेखिएको छ । राज्यका हरेक निकाय जनतासँग जोडिने भए पनि परोक्षा सरोकार राख्ने भनेको स्थानीय निकाय हो । स्थानीय निकाय सङ्घीय शासन प्रणालीको मूल आधार हो । यसको स्थायित्व, दीर्घजीवन र संस्थागत विकास, यसले प्रदान गर्ने सेवामा भरपर्छ । त्यो खालको सेवा यसका प्रतिनिधिहरूको चयन गर्ने आवधिक निर्वाचनमा निर्भर हुन्छ । निर्वाचनबाट प्रतिनिधि छान्ने कुरा दलको दबदबामा भन्दा पनि स्थानीय जनता र विकाससँग जोडिएको व्यक्ति नै उत्तम हुने दृष्टान्त प्रस्तुत गर्नु लेखको उद्देश्य रहेको छ । पुस्तकालयीय विधिबाट सङ्कलन गरिएका स्रोतहरूको प्रयोग गरी सिस्टम थ्योरी विधिबाट अध्ययन गरिएको यस लेखमा सैद्धान्तिक र योग्यभन्दा निर्वाचन जित्ने एक मात्र लक्ष्यका साथ उम्मेदवार उठाउने र पार्टी सदस्यको नाममा तिनै उम्मेदवारलाई मत दिन दबाब दिने कुरा हाबी भएको देखिन्छ । जुन कुराले तत्काल राजनीतिक दलहरूलाई फाइदा हुने जस्तो देखिए तापनि कालान्तरमा दल र व्यवस्थाकै लागि अनुत्पादक हुने निष्कर्ष रह्यो ।

शब्दकुञ्जी : गठबन्धन, गुमनाम, घोषणापत्र, लोकतान्त्रिक, सुनिश्चित, समिकरण, समावेशिता

विषयपरिचय

आफूलाई मन परेको मानिस छान्ने प्रक्रिया वा प्रणाली नै निर्वाचन हो । एउटा निश्चित उमेर समूहका मानिस जसको मतदाता नामावलीमा नाम रहेकाहरूमध्ये आम अर्थात् धेरै मानिसले गोप्य रूपमा कसैलाई चुन्ने कामको नाम नै आमनिर्वाचन हो । जनता स्यवम्ले चुनेको पदाधिकारीबाट शासित हुने प्रणाली पछिल्ला दशकमा लोकप्रिय बन्दै आएको छ । निर्वाचनले सत्ता-शक्तिको शान्तिपूर्ण हस्तान्तरणलाई सुनिश्चित गर्छ । चुनावका लागि मताधिकार, उम्मेदवारी दिन पाउने अधिकार र मतदानको निष्पक्षता गरी तीन पक्षलाई महत्त्वपूर्ण मानिन्छ । त्यसलाई व्यवस्थित र समयसापेक्षित बनाउने अर्को महत्त्वपूर्ण पाटो समय पनि हो । सत्तालाई जनताप्रति उत्तरदायी बनाउन निश्चित अवधिको अन्तरालमा चुनाव गराउनु पर्ने यसको विधि र पद्धतिभित्र पर्ने कुरा हुन् । समानता, विधिको शासन, समावेशिता, मानवअधिकार लगायतका सवाललाई उपभोगको तहमा लैजाने प्रस्थान बिन्दु नै निर्वाचन हो । नेपालको संविधान २०७२ ले तीन तहको व्यवस्था

* उपप्राध्यापक, इतिहास विभाग, रत्न राज्यलक्ष्मी क्याम्पस, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, नेपाल ।

इमेल : dhakaramsapkota13@gmail.com

गरेमध्ये एक हो स्थानीय निकायको निर्वाचन । २०७९ सालमा भएको स्थानीय निकायको निर्वाचन गणतन्त्र स्थापनापछि दोस्रोपटक भएको हो । निर्धारित समयमा नै निर्वाचन भएर निर्वाचित प्रतिनिधिले जिम्मेवारी बहन गर्ने कुरालाई संविधान कार्यान्वयनको सफल पक्ष मान्न सकिन्छ ।

अध्ययन विधि

प्रस्तुत लेख पछिल्लो समय नेपालमा भएको स्थानीय निकायको निर्वाचन हुँदाको बखतका घटनाक्रम, दलहरूको अवस्था र परिणामका बारेमा समिक्षा गर्नुलाई मुख्य उद्देश्य बनाइएको छ । पुस्तकालयी विधि अन्तर्गत द्वितीयक स्रोतलाई उपयोग गर्दै लेख तयार पारिएको छ । लेख समकालीन राजनीतिसँग सरोकार राख्ने इतिहास भएको हुँदा सिस्टम थ्योरीका आधारभूत पद्धतिमा अन्तर्निहित भएर वर्णनात्मक र विश्लेषणात्मक विधिका माध्यमबाट निष्कर्षमा पुगिएको छ ।

स्थानीय निकायको निर्वाचन र महत्त्व

२०६२-६३ सालको जनआन्दोलनले गणतन्त्रको स्थापना गरेसँगै २०७२ सालको संविधानले त्यसलाई संस्थागत गर्ने काम गर्‍यो । त्यस क्रममा राज्यको पुनर्संरचना गरियो । राज्यलाई सङ्घीय, प्रदेश र स्थानीय निकाय गरी तीन तहमा विभाजन गरियो । संविधानको अनुसूची ८ मा स्थानीय निकायको अधिकार सूची राखेर उसले गर्ने काम र अधिकारलाई स्पष्ट पारियो (नेपालको संविधान, २०७४, पृ. १७९) । संविधानमा व्यवस्था गरिए बमोजिम २०७४ सालमा पहिलो पटक विभिन्न चरणमा गरी स्थानीय निकायको निर्वाचन भयो । कुनै पनि राज्यको राजनीतिक परिवर्तनलाई संस्थागत गर्ने प्रमुख थलो भनेको स्थानीय निकाय नै हुने भएको हुँदा नेपालमा पनि स्थानीय निकायको निर्वाचनले महत्त्व पायो । संविधानमा गरिएको व्यवस्थालाई हेर्दा स्थानीय निकायलाई स्वायत्त अधिकार दिएको पाइन्छ । त्यस कारण निर्वाचित प्रतिनिधिले जनताको पक्षमा काम गर्न चाहेमा स्वतन्त्र रहेका थिए । फलतः पाँच वर्षको अभ्यासले स्थानीय निकायको महत्त्व बढाएको महसुस गरायो । सङ्घीयताअन्तर्गत स्थानीय निकायले पाएको अधिकार तथा स्रोत साधनको परिचालनमा पाएको सुविधाका कारण २०७९ सालमा भएको स्थानीय निकायको निर्वाचन धेरैको आकर्षणको केन्द्र बन्न पुग्यो । फलतः प्रदेशसभाका गुणनाम सांसददेखि सरकारी कर्मचारी र विभिन्न क्षेत्रमा स्थापित व्यक्तिसमेतले हातमा भएको पद त्यागदै र कार्यथलो बदल्ने उद्देश्यले स्थानीय निकायको कार्यकारी पदका लागि प्रतिस्पर्धामा उत्रिएका थिए (कान्तिपुर २०७९ वैशाख २२) । स्थानीय निकायका पदाधिकारीहरूको आकर्षक सुविधा र चमकधमकले धेरैलाई लोभ्याएको प्रस्ट देखिन्थ्यो ।

निर्वाचनको मिति र दल दर्ता

संविधानमा अधिल्लो निर्वाचन भएको मितिले ५ वर्षपछि अर्को निर्वाचन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको थियो । सोही प्रयोजनका लागि निर्वाचन आयोगले स्थानीय निकायको निर्वाचनमा सहभागी हुन चाहने दलहरूलाई २०७८ फागुन ५ देखि १५ गतेसम्म दल दर्ताको निवेदन दिन आह्वान गर्‍यो । विभिन्न समयमा गरी आयोगमा १ सय ११ दल दर्ता भएका भए पनि स्थानीय निकायको निर्वाचन प्रयोजनार्थ ८० दलले दर्ताको निवेदन दिएका थिए (गोरखापत्र २०७८ फागुन १६) । निवेदन दिँदा दलको पूरा र सङ्क्षिप्त नाम, स्थापना

भएको मिति, कार्यालय रहेको र पत्राचार गर्ने ठेगाना, टेलिफोन नम्बर, इमेल र वेबसाइटको विवरण खुलाउनु पर्ने थियो । त्यस्तै दलको केन्द्रीय कार्यकारिणी समिति, प्रदेश र जिल्ला समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यको सङ्ख्या, दलको केन्द्रीय, प्रदेश र जिल्लास्तरको कार्यकारिणी समितिको पछिल्लो निर्वाचन भएको मितिसमेत उल्लेख गर्नुपर्ने थियो । राष्ट्रिय पार्टीले पुरानै चुनाव चिन्ह पाउने भए पनि अन्य दलको हकमा त्यसअघिको स्थानीय निकायको निर्वाचनमा पाएको निर्वाचन चिन्हको सट्टा अर्को चिन्ह लिन चाहने दलले लिन चाहेको तीन ओटा चिन्ह प्राथमिकता क्रमअनुसार उल्लेख गर्नु पर्ने थियो (निर्वाचन आयोग, २०७७ : ११२-१३) । हुन पनि यसअघिको निर्वाचनमा भाग लिने साना दल र स्वतन्त्र व्यक्तिका लागि नयाँ चुनाव चिन्हको व्यवस्था गरेको थियो । २०७९ वैशाख ३० लाई निर्वाचन हुने दिन तोकिएको थियो । त्यसका लागि वैशाख ११ र १२ गते बिहान १० देखि साँझ ५ बजेसम्म उम्मेदवारको मनोनयन दर्ता गर्ने गरी तालिका प्रकाशित गरेको थियो ।

दलहरूको अवस्था

सङ्घीय संसदको निर्वाचनमा प्रत्यक्षतर्फ १ सदस्य विजयी हुनुपर्ने र ३ प्रतिशत मत ल्याउनेले मात्र राष्ट्रिय दलको मान्यता पाउने कानुनी व्यवस्था थियो । सोही व्यवस्था अनुसार २०७४ सालको निर्वाचनमा ५ ओटा दलले राष्ट्रिय पार्टीको मान्यता पाएका थिए । त्यसपछि भएका राजनीतिक घटनाक्रमले कुनै बेला त्यो सङ्ख्या घट्यो भने कुनै बेला बढ्न गयो । २०७५ साल जेठ ३ गते एमाले र माओवादी केन्द्रको एकता भएर नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी (नेकपा) बन्यो । २०७७ वैशाख १० गते जनता समाजवादी पार्टी र राष्ट्रिय जनता पार्टीको एकिकरण भएर जनता समाजवादी पार्टी बन्यो (कान्तिपुर २०७७ वैशाख ११) । विभिन्न दलहरूका बिचको एकतापछि सङ्ख्या घट्दै राष्ट्रिय पार्टीको सङ्ख्या ३ हुन पुगेको थियो । प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीले २०७७ पुस ५ गते संसद विघटन गरेपछि त्यही विषयलाई लिएर नेकपाभित्र अन्तरकलह बढ्दै थियो । सर्वोच्च अदालतले संसद विघटन संविधानसम्मत नभएको फैसला गर्‍यो । जुन फैसलापछि अन्तरकलह सेलाउँदै जाने आशा गरिएका बेला लामो समयदेखि फैसला हुन नसकेको नेकपाको नामका बारेमा २०७७ फागुन २३ गते सर्वोच्च अदालतले एमाले र माओवादी केन्द्रको एकतालाई मान्यता नदिई छुट्याइदियो (२०७७ फागुन २३ गते सर्वोच्चले गरेको फैसला कपीबाट) । प्रधानमन्त्री ओलीले २०७८ जेठ ८ गते दोस्रोपटक संसद विघटन गरेपछि उत्पन्न राजनीतिक घटनाक्रमले दलहरू विभाजित हुने क्रम चल्यो । प्रधानमन्त्रीले चालेको संसद विघटनको कदमलाई हेर्ने सवालमा विवाद हुँदै जाँदा जनता समाजवादी पार्टी विभाजन भयो (कान्तिपुर २०७८ जेठ १९) । त्यसै गरी दोस्रो पटक सर्वोच्च अदालतले गरेको निर्णयलाई कार्यान्वयन गर्ने क्रममा विवाद बढ्दै जादा नेकपा एमाले पनि विभाजित भएर २०७८ भदौ २ मा नेकपा (एकीकृत समाजवादी) गठन भयो(नेकपा (एस), २०७८ : ९) । यसरी २०७४ सालमा स्थानीय निकायको निर्वाचन हुँदाको भन्दा दलहरूको अवस्था फरक खालको थियो । निर्वाचन पार्टीको प्रतिष्ठासँग गाँसिने विषय भएको हुँदा त्यही खालको रणनीति (गठबन्धन) तय गर्नतर्फ तिनै दलहरू सक्रिय भए ।

चुनावी तालमेल र गठबन्धन

प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीले पहिलोपटक गरेको संसद विघटनलाई सर्वोच्च अदालतले असंवैधानिक भएको ठहर गर्दै पुनर्स्थापना गरिदियो । दोस्रोपटक गरिएको संसद विघटनलाई असंवैधानिक भएको ठहर मात्र गरेन की अन्य दलहरूको मागदाबीअनुसार सरकार गठनका लागि आदेश नै दियो । फलत माओवादी केन्द्र,

जनता समाजवादी, राष्ट्रिय जनमोर्चा र एमालेबाट असन्तुष्ट बनेको माधव नेपाल समूहको समर्थनमा नेपाली काङ्ग्रेस संसदीय दलका नेता शेरबहादुर देउवाले गठबन्धन सरकारको नेतृत्व गर्न पुगे । स्थानीय निकायको निर्वाचन गराउने दायित्व यही सरकारको काँधमा आयो । सरकार बनाउन गठबन्धन गरेका दलहरू निर्वाचनमा पनि सँगसँगै जाने गरी तालमेल गर्नपुगे । सत्ता गठबन्धनमा रहेका पाँच दल तालमेल गरी निर्वाचनमा जाने भएपछि संसदमा प्रमुख प्रतिपक्षी रहेको एमालेलाई गाह्रो पर्ने निश्चित थियो । त्यसैले गठबन्धनका दलहरूसँग त्यही खालको प्रतिस्पर्धा गर्न उसले पनि सहयात्री खोज्न थाल्यो ।

२०७४ सालमा भएको स्थानीय निकायको निर्वाचनमा आंशिक रूपमा भए पनि अन्य दलसँग गठबन्धन गर्दै सबैभन्दा बढी पालिकामा प्रमुख/अध्यक्ष पद जितेर एमाले पहिलो दल भएको थियो । जुन साखलाई बचाई राख्न उसले राप्रपा नेपाल र परिवार दलसँग तालमेल गर्न पुग्यो । हुनत सुरुमा त्यो पार्टीका नेताले एकलै प्रतिस्पर्धा गर्ने सार्वजनिक उद्घोष गर्दै आएका थिए । तर भनाइमा अडिन सकेनन् । हुन पनि लामो समय एमालेको नेतृत्वमा रहेका पूर्वप्रधानमन्त्रीद्वय माधवकुमार नेपाल र भलनाथ खनालको पहलमा नयाँ पार्टी नेकपा (एकीकृत समाजवादी) गठन भइसकेको थियो भने वामदेव गौतमले एकताअभियानका नाममा छुट्टै रूपमा गतिविधि गर्दै थिए । २०७४ सालको एमाले २०७८ सालसम्म आइपुग्दा विभाजित भएको थियो । त्यसैले अन्य दलको साथ खोज्नु स्वाभाविक थियो । यसरी हेर्दा एउटा ध्रुवमा संसदको दोस्रो ठुलो दल काङ्ग्रेसको साथमा तेस्रो, चौथो, पाँचौं दलका साथै राष्ट्रिय जनमोर्चा रहेका थिए । अर्कोतर्फ एमालेको साथमा राप्रपा नेपाल, परिवार दल, वी.पी.राष्ट्रिय काङ्ग्रेस लगायतका केही साना दलका साथै समूहसमेत सामेल थिए ।

उम्मेदवारी दर्ता गर्दाको बहुरूपी गठबन्धन

उम्मेदवार मनोनयनका लागि वैशाख ११ र १२ गरी दुई दिन तोकिएको थियो । सत्ताधारी दलहरू चुनावी गठबन्धन बनाउन सक्रिय रहेका बेला कम्तीमा स्थानीय निकायमा दलीय आधारमा चुनाव हुनुहुँदैन भन्ने आवाज फिनो स्वरमा रहेको थियो । तर गठबन्धनमा रहेका दलहरूले उम्मेदवारको टुङ्गो लगाउन सकिरहेका थिएनन् । मनोनयनका लागि दुई दिन तोकेर कामलाई सहज बनाउने उद्देश्य राखिएको भए तापनि अन्तिम दिन मनोनयन गर्नेको चाप थियो । सत्ताधारी गठबन्धनले महा/उपमहानगरपालिकामा दलहरूले पाउने सङ्ख्या केन्द्रबाटै टुङ्गो लगायो । त्यसबाहेका अन्य क्षेत्रमा स्थानीय तहबाट सहमतिको पहल गर्ने, सहमति हुन नसके स्वस्थ प्रतिस्पर्धा गर्ने तर गठबन्धन दलबाहेक अन्यसँग तालमेल नगर्ने निर्णय गर्नु (गोरखापत्र २०७९ वैशाख ८) । सम्बन्धित समितिहरूको बैठक बसी अविलम्ब सिट बाँडफाँट गर्न तथा उम्मेदवारहरू चयन गर्न आफु मातहत कमिटीलाई निर्देश दियो । केन्द्रको निर्णयलाई अप्त्यारो पार्ने गरी तालमेल नगरुन भनेर कडिकडाउ गर्न खोजेका थिए । तर तल्लेतहका कमिटीले स्थानीय शक्ति सन्तुलनलाई ध्यानमा राख्दै केन्द्रको निर्देशन विपरित गठबन्धन गरेका थिए । तालमेलको मोडल हेर्दा कुनै पनि हिसाबले चुनाव जित्ने पर्ने विषयलाई प्रमुख प्राथमिकतामा राखेको देखिन्थ्यो ।

पाँच दलीय गठबन्धनले जुन खालको निर्णय गरेको थियो त्यही शैलीमा एमालेले राष्ट्रिय स्तरमा कसैसँग तालमेल नगर्ने नीति अख्तियार गरिए पनि स्थानीय तहमा भने पार्टीप्रति सकारात्मक पक्षहरूसँग आवश्यकता अनुसार तालमेल गर्न सक्ने गरी विकल्प खुल्ला राखेको थियो (नेकपा एमाले, अपानी ४, २०७९ असार २६) । केन्द्रबाट नेकपा एमाले र नेपाली काङ्ग्रेसको नेतृत्वमा स्थानीय चुनावका लागि दुई

खालका गठबन्धन निर्माण भएका भए पनि त्यो भन्दा भिन्न बनेका गठबन्धनले बहुरङ्गी स्वरूप देखा परेको थियो । एमाले र लोसपा बिच वीरगञ्ज महानगरपालिकामा र सप्तरीको राजविराज नगरपालिकामा राप्रपा र लोसपा बिच तालमेल भयो । प्युठानको भिमरुकमा काङ्ग्रेस र माओवादी बिच राष्ट्रिय जनमोर्चा विरुद्ध स्थानीय गठबन्धन भयो । रोल्पामा माओवादी केन्द्र विरुद्ध काङ्ग्रेस र एमालेले गठबन्धन गरे । सुनछहरी र माडी गाँउपालिकामा काङ्ग्रेस र एमालेले नेत्रविक्रम चन्द निकटसँग गठबन्धन गरे । पूर्वी रुकुमको सिस्नेमा माओवादी विरुद्ध काङ्ग्रेस र एमालेले गठबन्धन गरे । एमालेले तनहुँमा गोविन्दराज जोशीको समूहसँग तालमेल गर्‍यो । दमकमा काग्रेस, माओवादी, नेकपा एस र राप्रपाले चुनावी तालमेल गरेका थिए (कान्तिपुर २०७९ वैशाख १३) । मूलुकमा हुने गरेका राजनीतिक, प्रशासनिक, प्राज्ञिक, कूटनीतिक नियुक्ति आदिमा आफन्त र नातेदारको माखेजालो उम्मेदवार छनोटका क्रममा पनि निरन्तरता पायो ।

राजनीतिक दलहरू जो जससँग मिलेका थिए सैद्धान्तिक रूपमा तिनको कुनै साइनो थिएन । केवल चुनाव जित्न र भागशान्ति पाउनका लागि थियो । केन्द्रको निर्देशलाई कार्यान्वयन गर्दा कतिपय ठाउँमा भाग नपाइने भएपछि निर्णय समेत कार्यान्वयन भएको थिएन । स्थानीय निकायको निर्वाचनमा भएको यो वा त्यो रूपको गठबन्धनलाई भद्दा मजाकका रूपमा लिन सकिन्थ्यो । गठबन्धन राजनीतिबाट नेपालमा सङ्घीय लोकतान्त्रिक शासन व्यवस्थाको भविष्यप्रति आश्वस्त हुन सक्छ त भनेर प्रश्न उठाउने प्रशस्त ठाउँ थियो ।

प्रमुख दलहरूका घोषणापत्र

निर्वाचन प्रयोजनार्थ भनि ७९ दल दर्ता भएका भए पनि निर्वाचनमा ६५ लेमात्र भाग लिएका थिए । राष्ट्रिय पार्टीहरूले केन्द्रबाट घोषणापत्र जारी गरेका भए तापनि गठबन्धन गरेर चुनावी मैदानमा गएकाहरूले स्थानीय तहमा समेत त्यही खालको संयुक्त घोषणापत्र जारी गरेका थिए । एकाध उम्मेदवार उठाएका दल र स्वतन्त्र उम्मेदवारले समेत प्रतिबद्धता पत्र जारी गरेका थिए । केही दलहरूले जारी गरेको घोषणापत्र र तिनमा उल्लेखित मूलभुत कुराहरू यस प्रकार थिए :

नेपाली काङ्ग्रेस

नेपाली काङ्ग्रेसले सङ्कल्प पत्रको नामबाट स्थानीय तह निर्वाचन २०७९ का लागि घोषणापत्र सार्वजनिक गरेको थियो । 'सबल स्थानीय सरकार, समुन्नत गाउँ समुन्नत नगर' मूलनारा बनाउदै जारी गरिएको सङ्कल्प पत्र ८८ पृष्ठको थियो । जसलाई दुई खण्डमा विभाजन गरिएको थियो । पहिलेमा समसामयिक राजनीति र नेकपा सरकार किन र कसरी असफल भयो भन्ने कारण दर्शाउँदै दोस्रो खण्डमा 'सबल स्थानीय सरकार, समुन्नत गाउँ समुन्नत नगर' भन्ने नारासहित ५ वर्षमा गरिने कामको उल्लेख थियो । शिक्षा, स्वास्थ्य, स्थानीय पुर्वाधार उद्यमशीलता र रोजगारी, सामाजिक सुरक्षा, नागरिक स्वतन्त्रता, सम्मान, असल शासन र जबाफदेहिता, पारदर्शिता, सहज र प्रभावकारी सेवा प्रवाह, नागरिक सम्बन्ध र जनहभागिता, सिर्जनशील र जनमुखी नेतृत्व स्थानीय तहले लिनुपर्ने मूल सिद्धान्तका रूपमा लिने (नेका, २०७९: विभिन्न पृष्ठ) उल्लेख थियो । .

नेकपा एमाले

नेकपा एमालेले सार्वजनिक गरेको स्थानीय तह निर्वाचन घोषणापत्र २०७९ मा 'सुशासन समृद्धि, समाजवादको आधार पालिका पालिकामा एमाले सरकार' भन्ने मूल नाराबाट सुरु गरिएको थियो । कुल ४८

पृष्ठ रहेको पत्रको अन्तिममा हाम्रो सङ्कल्प भनि प्रतिनिधि शासक होइन जनताका सेवक हुने छन जस्ता ६ बुँदा उल्लेख थिए । संसद विघटन गरेको निर्णय सही भएको उल्लेख गर्दै शिक्षा, स्वास्थ्यदेखि औद्योगिकीकरण र रोजगारीसम्मका १७ ओटा प्रतिबद्धता जनाइएको थियो । समृद्धिकै नाराको बलमा गत निर्वाचनमा पहिलो पार्टी बनेको हुँदा यसपटक पनि तिनै नारालाई निरन्तरता दिएको पाइन्थ्यो । भ्रष्टाचार नियन्त्रण गर्ने, गुणस्तरीय शिक्षा, अनिवार्य स्वास्थ्य बिमामा, एक घर एक धारा, विपन्नलाई घरायसी प्रयोगका लागि निःशुल्क विद्युत, कृषि उत्पादनमा आत्मनिर्भर बनाउने, प्रत्येक पालिकामा एउटा औद्योगिक ग्राम सञ्चालन गर्ने, बेरोजगारलाई रोजगार कार्यक्रममा आबद्ध गर्ने, पालिकालाई महिला हिड्सामुक्त बनाउने, जथाभावी डोजर प्रयोगलाई निरूत्साहित गर्नेसम्मका कार्यक्रमलाई घोषणापत्रमा समेटिएको थियो (एमाले, २०७९: विभिन्न पृष्ठ) ।

नेकपा माओवादी केन्द्र

यो पार्टीले स्थानीय तह निर्वाचनका लागि जारी गरेको घोषणापत्रलाई अपिल र प्रतिबद्धता पत्र भनेको थियो । केन्द्रले जारी गरेको उक्त प्रतिबद्धता पत्रमा नागरिकका आधारभूत आवश्यकताको परिपूर्ति र गरिबी निवारण, वस्तु तथा सेवाको सहज आपूर्ति, उत्पादनमुखी अर्थव्यवस्थाको निर्माण, रोजगारीका अवसरहरूको सिर्जना, बिचौलियाको भूमिकालाई न्यूनीकरण, वातावरणमैत्री विकास पूर्वाधार, आर्थिक सामाजिक तथा वातावरणीय विकासको सन्तुलन माओवादी केन्द्रको विकास नीति र प्राथमिकता थिए । त्यसै गरी एक पालिका, एक विशेष उत्पादन, एक वडा, एक विशेष पहिचान, अर्थतन्त्रको प्रमुख आधारका रूपमा कृषिको आधुनिकीकरणसहित रूपान्तरणका लागि भूमिको उचित व्यवस्थापन, सिञ्चाइको उचित व्यवस्था, कृषिको यान्त्रिकीकरण र व्यवसायीकरण, साना-मझौला किसानको सहकारी सङ्गठन र समूहहरूको निर्माण, ठूलो परिमाणको उत्पादनसहित मूल्य अभिवृद्धिमा जोड दिने लगायतका कुरा उल्लेख थियो (माओवादी केन्द्र, २०७९: पृ. विभिन्न) ।

नेकपा (एकीकृत समाजवादी)

यो पार्टीले 'जनमुखी स्थानीय सरकार : विकास र समृद्धिको आधार' मुख्य नारासहित स्थानीय तह निर्वाचन घोषणापत्र २०७९ सार्वजनिक गरेको थियो । ४९ पृष्ठको घोषणापत्रमा सामाजिक र आर्थिक विकासलाई विभिन्न नारामा समेटिएको थियो । सार्वजनिक शिक्षामा जोड दिनेदेखि सिपमूलक, प्राविधिक र व्यावसायिक शिक्षालाई प्राथमिकता दिदै, कृषि, स्वास्थ्य र प्रविधिको क्षेत्रमा उच्च शिक्षा हासिल गर्नेलाई छात्रवृत्ति प्रदान गर्ने, प्रत्येक महिना निश्चित परिणाममा पानी र बिजुली निशुल्क उपलब्ध गराउने, बिदेसिएका युवालाई कृषि उत्पादनमा प्रोत्साहित गर्नेदेखि रसायनिक मल कारखाना स्थापनासम्मका कुरा उल्लेख थिए । 'हाम्रा युवा हामीसँगै' भन्ने नारामा ऊर्जाशील, दक्ष र बौद्धिक जनशक्तिलाई विदेश पलायन हुनबाट रोक्ने, फोहोर बन्नेछ मोहर : सफा गाउँ सहर, सडक सञ्जाल विकास निर्माणको पूर्वाधार, जातीय छुवाछुत मेटाऔँ मानव मर्यादा कायम गरौँ जस्ता नाराका साथ मदिरा खानेले स्थानीय निकायबाट अनुमति पत्र लिनुपर्ने जस्ता कुरालाई समेटिएको थियो (नेकपा(एस), २०७९, पृ. विविध) ।

राष्ट्रिय जनमोर्चा

राष्ट्रिय जनमोर्चाले स्थानीय तह निर्वाचन घोषणापत्र २०७९ बुटवलबाट सार्वजनिक गरेको थियो । जसमा 'गणतन्त्र तथा राष्ट्रियताको रक्षा गरौं, सङ्घीयता खारेज गरौं' भन्ने नारा उल्लेख थियो । २८ बुँदामा जारी गरिएको घोषणापत्रमा स्थानीय तहलाई बलियो बनाउन आफ्नो शक्ति केन्द्रित हुने तथा विकेन्द्रित र सन्तुलित विकास नीतिमा जोड दिने, स्थानीय तहमा रहेको बेरुजु न्यूनीकरण गर्दै सुशासनमा जोड दिने एवं गाउँको विकासका लागि छुट्टै ग्रामीण विकास मन्त्रालयको गठन गर्ने प्रस्तावसमेत गरेको थियो । इन्धन आपूर्तिको वैकल्पिक व्यवस्था, कृषि एवं कृषिजन्य उद्योगको विकास, शिक्षा र स्वास्थ्यमा सर्वसाधारणको पहुँच, ग्रामीण क्षेत्रमा उद्योगधन्दाको विकासलगायतका विषय समेटिएका थिए (राष्ट्रिय जनमोर्चा, २०७९, पृ. विविध) ।

जनता समाजवादी पार्टी नेपाल

यो पार्टीले जारी गरेको स्थानीय तह निर्वाचन घोषणापत्र २०७९ मा 'पहिचान,सङ्घीयता, सुशासन र सदाचार स्थानीय सरकार समृद्धिको मूल आधार' मूलनारा थियो । कुल १८ पृष्ठ रहेको घोषणापत्रलाई दुई खण्डमा विभाजन गर्दै पहिलोमा विचार, राजनीति तथा कार्यदिशा र दोस्रोमा स्थानीय तहमा गरिने कार्यक्रम उल्लेख थियो । संविधान जारी गर्दा असहमति राखेको भए पनि संविधानअन्तर्गत भएका चुनावमा भाग लिने र सरकारमा समेत सहभागी हुँदै आएको थियो । संविधान पुनर्लेखनको एजेन्डालाई उठाउन नछाडे पनि संविधानका सकारात्मक प्रावधानहरूको भने आत्मसात् गर्ने उल्लेख थियो । पार्टीले स्थानीय तहको सञ्चालन गर्दा संवैधानिक अभिप्रेरणालाई सर्वथा आत्मसात् गर्ने भन्दै 'विशेषतः पहिचानमा आधारित प्रदेशको रचना, प्रत्यक्ष निर्वाचित कार्यकारी र पूर्णसमानुपातिक निर्वाचन प्रणालीसहितको शासकीय स्वरूप, प्रदेशका क्षेत्राधिकार, बहुभाषिक तथा बहुसंस्कृतिवादमा आधारित राज्य तथा नागरिकता सम्बन्धी रहेका विमत्तिका विषय उल्लेख थियो (जसपा, २०७९, पृ. विविध) ।

नेपाल मजदुर किसान पार्टी

यो पार्टीले सार्वजनिक गरेको स्थानीय तह निर्वाचन २०७९ को घोषणापत्रमा एमसीसी सम्भौतादेखि श्रीलंकाको आर्थिक सङ्कटसम्मका विषयलाई समेटेको थियो । एमसीसीलाई 'अमेरिकी स्वार्थका लागि भएको लगानी', भ्लोदिमिर जेलेन्स्की नवनाजीवादी र फासीवादीको सहयोगमा युक्रेनी राष्ट्रपतिमा निर्वाचित भएको, 'जेलेन्स्कीले युरोपमा युद्ध फैलाउन अमेरिकालाई गुहारेको' उल्लेख थियो । त्यसैगरी काठमाडौँको फोहोर व्यवस्थापन ठुलो चुनौती रहेको, ल्यान्डफिल साइट १५/२० वर्षलाई पुग्ने किसिमको बनाउनु पर्ने, जग्गा अधिग्रहण लगायत कार्य महानगरपालिका आफैँले मात्र गर्न नसक्ने हुँदा सङ्घीय सरकारले समेत यसमा सघाउनु पर्ने कुरालाई समेटिएको थियो (मजदुर किसान पार्टी, २०७९, पृ. विविध) ।

राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी

राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टीले जारी गरेको प्रतिबद्धता पत्रमा स्वास्थ्य, शिक्षा र सुशासनका कार्यक्रम स्थानीय तहबाट सञ्चालन गर्ने, विपन्न परिवार पहिचान कार्यक्रम अघि सारिने, करमा छुट दिने, १२ कक्षासम्म पूर्ण निःशुल्क शिक्षा, सबै स्थानीय तहमा एउटा प्राविधिक विद्यालय, सबै विद्यालयमा अनिवार्य

कम्प्युटर, अल्पसङ्ख्यक समूहका एक/एक विद्यार्थीलाई चिकित्साशास्त्र, इन्जिनियरिङ तहमा छात्रवृत्ति, सुत्केरीलाई ३ महिनासम्म मासिक भत्ता, उब्जाउ जमिन बाभ्रो नराख्ने, कृषि कार्यको विद्युत् शुल्कमा अनुदान, एक घर एक धाराको व्यवस्था गर्ने, विदेसिएका युवालाई बिनाधितो ऋण उपलब्ध गराउने लगायतका कुरा उल्लेख थिए (राप्रपा, २०७९, पृ. विविध) ।

राजनीतिक दलहरूले जारी गरेका घोषणापत्र एवं प्रतिबद्धता पत्रमा गत निर्वाचनयताका राजनीतिक घटनाक्रमको चर्चा र एक-अर्कामाथि आरोप-प्रत्यारोपलाई समावेश गर्न चुकेका थिएनन् । निर्वाचन पश्चातका दिन राजनीतिक अधिकार सुनिश्चितताका लागि पार्टीले लिने नीतिलाई दलहरूले घोषणापत्रमा समेटेका थिए । स्थानीय निकाय निर्वाचनको प्रयोजनार्थ जारी गरिएका घोषणापत्र भए तापनि तिनले सङ्घीय निर्वाचनका बेला जारी गरेका घोषणापत्रको भल्को दिएका थिए । हुन पनि यस्ता घोषणापत्रहरू यथार्थमा आधारित नभएर अति महत्त्वकाङ्क्षी र कार्यान्वयन गर्न नभएर देखावटी प्रयोजनका लागि ल्याएका थिए भन्दा अन्यथा हुँदैनथ्यो । घोषणापत्रमा अव्यावहारिक कार्यक्रम र नारा समेट्दै जनताको आँखामा छारो हाल्ने गरेको भन्दै आलोचना पनि भएको थियो ।

चुनावी प्रचार प्रसार

निर्वाचनका बेला आफ्नो दलको प्रचार प्रसार गर्ने कुरा स्वाभाविक हुने नै भयो । गठबन्धनधारी दलले प्रचार प्रसारलाई निकै महत्त्व दिएका थिए । पछिल्लो समय विकसित हुँदै गएका सामाजिक सञ्जालमा नेताका भनाइलाई पोस्ट गर्ने, उम्मेदवारले त्यसैमाफ्त भोट माग्नेक्रम निकै चल्यो । त्यसमा समर्थक र आलोचकबाट निकै खरो टीकाटिप्पणी पनि भएका थिए । त्यसैगरी विभिन्न कलाकारलाई पार्टीका पक्षमा गीत गाउन लगाएर प्रचार प्रसारका क्रममा तिनै गीत बजाउँदै हिँडेका थिए । स्थानीय निकायको निर्वाचन भएको हुँदा दलहरूले नेतालाई विभिन्न क्षेत्र तोकेर जिम्मेवारीका साथ पठाएको भए पनि अधिकांश नेता आफ्नै क्षेत्रमा खटिएका थिए । त्यसका अलवा पार्टीका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष लगायतका कति नेताहरू विभिन्न जिल्लामा पनि पुगेका थिए । पाँच दलीय गठबन्धनले आयोजना गर्ने आमसभामा गठबन्धनमा रहेका पार्टीका अध्यक्षहरूले सामूहिक रूपमा सम्बोधन गर्ने गरेका थिए । उनीहरूले गर्ने सम्बोधनको अधिकांश समय अर्को गठबन्धन विशेष गरी केपी शर्मा ओलीले सरकारको नेतृत्व गरेका बेला भएका काम र चालेका कदमको आलोचनामा बित्ने गरेको थियो । समय अभाव र कार्यव्यस्ताले त्यसरी गरिने आमसभा कुनै निश्चित ठाउँलाई केन्द्र बनाएर गर्ने गरेका थिए । त्यसै गरी एमाले नेतृत्वको गठबन्धनले पनि करिब करिब त्यही शैली अपनाएको थियो । उसले आयोजना गर्ने सभामा केपी शर्मा ओली नै प्रमुख आकर्षक रहेका थिए । उनले विगतमा आफूले गरेका कामको फेरिस्त प्रस्तुत गर्दै सत्ताधारी पाँच दलिय गठबन्धलाई निशाना बनाउने गरेका थिए ।

निर्वाचन आयोगले महानगरका मेयर-उपमेयरले बढीमा सात लाख ५० हजार रुपियाँसम्म खर्च गर्न पाउने, उपमहानगरका मेयर-उपमेयरले बढीमा ५ लाख ५० हजार रुपियाँसम्म, नगरपालिकाका मेयर-उपमेयरले ४ लाख ५० हजार र गाउँपालिका अध्यक्ष-उपाध्यक्षले ३ लाख ५० हजार रुपियाँ निर्वाचन प्रचारप्रसारमा खर्च गर्न पाउने गरी सीमा निर्धारण गरेको थियो । त्यसैगरी वडाध्यक्ष र सदस्यले खर्च गर्न पाउने रकमको पनि सिमा तोकिएको थियो । निर्वाचन सम्वन्धी खर्च गर्दा बैङ्क वा वित्तिय संस्थामा खाता

खोलनु पर्ने, खर्च गर्ने जिम्मेवार पदाधिकारी तोकनु पर्ने, पच्चीस हजारभन्दा बढी आर्थिक सहयोग बैङ्क वा वित्तिय संस्थामार्फत गर्नु पर्नेजस्ता निर्वाचन खर्चसम्बन्धी आचरण प्रस्तुत गरेको थियो (निर्वाचन आयोग, २०७८ : ३०-३१) आयोगले तोकेको सीमा अब्यावहारिक भएको भन्दै प्रमुख दलहरूले नै असन्तुष्टि जनाएका थिए । तर निर्वाचन आयोग दलहरूको कुरा मान्न तयार भएन । कुरा पैसाको मात्र थिएन प्रचार प्रसारका बेला देखिने भद्दाखालका प्रचार सामग्रीमाथि समेत नियन्त्रण गर्दै थियो । चुनाव चिन्ह अङ्कित टोपी, टिसर्ट लगाउन नपाउने, तुल र व्यानर टाग्न नपाउने, मोटरसाइकिल र गाडीको च्यालीलाई नियन्त्रण गर्न खोज्दै उम्मेदवारलाई मतदाताका घरघरमा पुग्नु पर्ने कुरालाई महत्त्व दिएको थियो (निर्वाचन आयोग, २०७८ चैत्र २२ मा जारी प्रेस विज्ञप्ति) । आयोगको आचारसंहितालाई भित्रभित्रै जति उल्लङ्घन गरेका भए पनि विगतको भन्दा प्रचार प्रसार गर्ने शैलीमा फरक देखिएको थियो ।

निर्वाचन परिणाम

वैशाख ३० गते निर्वाचनको दिन थियो । मतदानका लागि तोकिएको समय अगावै मतदाताको लाइन लाग्न थालेको थियो । मतदान गर्नु नागरिकको कर्तव्य र दायित्व दुवै हो भन्ने कुरामा सजक रहेको पाइए तापनि मतदाताहरू आशा र निराशाको दोसाँधमा थिए । कुल मतदाता एक करोड ७७ लाख ३३ हजार सात सय २३ रहेकोमा ७०.९६ प्रतिशतले मतदान गरेका थिए । खसेको मतमध्ये २.४ प्रतिशत मत बदर भएको थियो । यतिठुलो सङ्ख्यामा मत बदर हुनुमा मतपत्रमा चुनाव चिन्ह भए पनि उम्मेदवार नहुनु, बहुरङ्गी किसिमको गठबन्धन र चेतनाको कमीजस्ता कारण थिए । मतपरिणाम अनुसार काङ्ग्रेसले सबैभन्दा बढी ३ सय २९ पालिकाको नेतृत्व पायो । एमालेले २ सय ५, माओवादी केन्द्रले १ सय २१, जनता समाजवादी पार्टीले ३०, एकीकृत समाजवादीले १२, लोकतान्त्रिक समाजवादीले १६ र अन्य पार्टी तथा स्वतन्त्रले ३१ स्थानको प्रमुखमा विजयी भए । राजनीतिक दल र स्वतन्त्रसहित अन्यले प्राप्त गरेको परिणाम यस प्रकार रहेको थियो :

क्र.सं.	राजनीतिक दल	प्रमुख	उपप्रमुख	अध्यक्ष	उपाध्यक्ष	बडा अध्यक्ष	सदस्य		
							जम्मा बडा	महिला	दलीत
१	नेपाली काङ्ग्रेस	१४१	११०	१८८	१९०	२६६८	५२१३	२६०९	२५५४
२	नेकपा (एमाले)	८३	११५	१२३	१२६	२१३७	४६९८	२३५२	२२९५
३	नेकपा (माओवादी केन्द्र)	२५	३३	९६	९५	१०५३	१८०७	९६३	९७३
४	नेकपा (एस)	१२	११	८	१२	१९०	३९०	१८४	१८०
५	जनता समाजवादी पार्टी नेपाल	९	१२	२१	१९	२९५	५९८	२९९	२९६
६	अन्य	३२	२३	३२	३०	५९०	१०७०	५१९	५०२

(निर्वाचन आयोग, २०७९ : अनुसूची २३)

प्रतिनिधिसभा विघटनको निर्णय सर्वोच्च अदालतले बदर गरे पनि जनताबाट अनुमोदन हुने नेकपा एमालेको दाबी स्थानीय चुनावको नतिजाबाट खण्डित भयो । ७५३ मध्ये ३२९ स्थानीय तह जित्दै नेपाली

काङ्ग्रेस प्रमुख शक्ति बन्दा २०६ स्थानीय तह जितेको एमाले दोस्रोमा पुग्यो । लोकप्रिय मतका आधारमा नेका पहिलो दल भयो । उसले दोस्रो स्थानमा रहेको एमालेले भन्दा करिब एक लाख ४४ हजार ५९१ मत बढी ल्याएको थियो (election.gov.np/election/np) । वडाध्यक्षले प्राप्त गरेको लोकप्रिय मतलाई हेर्दा नेकाले ३९ लाख ५६ हजार १९३ र एमालेले ३८ लाख ११ हजार ६०२ मत पाएको थियो । प्रतिशतका हिसाबले हेर्दा काङ्ग्रेसले ३४.२८ र एमालेले ३३.०३ प्राप्त गरेका थिए । माओवादी केन्द्रले १५ लाख तीन हजार २४७, जनता समाजवादीले पाँच लाख ७७ हजार ३८०, एकीकृत समाजवादीले चार लाख २२ हजार ७३७ र राप्रपाटीले तीन लाख ६४ हजार १६० मत पाएका थिए । प्रतिशतका हिसाबले हेर्दा माओवादी केन्द्र १३.०३, जसपा ५, एकीकृत समाजवादी ३.६६ र राप्रपा ३.१६ प्रतिशत मत पाएका थिए (election.gov.np/election/np) । राजनीतिक दलहरूले जुन आधारमा उम्मेदवार उठाएका थिए त्यसको असन्तुष्टि स्वरूप काठमाडौँ महानगरपालिका, धरान र धनगढी उपमहानगरपालिकामा स्वतन्त्र उम्मेदवार विजयी भएको मान्न सकिन्थ्यो । सङ्ख्यात्मक रूपमा हेर्दा एकाध ठाउँमा स्वतन्त्र उम्मेदवारले जिते जस्तो देखिए पनि दुई दुई ओटा गठबन्धनका उम्मेदवारलाई पराजित गर्दै विजयी हुने कुराले दलहरूलाई जनताको मनोविज्ञान कता जादै छ भन्ने सन्देश समेत दिएको थियो ।

स्थानीय निकाय निर्वाचनमा शीर्ष नेताले मतदान गरेका अधिकांश वडामा अर्कै दलका उम्मेदवार विजयी भएका थिए । काङ्ग्रेस सभापति तथा प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवा, एमाले अध्यक्ष केपी शर्मा ओली, जनता समाजवादी पार्टीका अध्यक्ष उपेन्द्र यादव, लोकतान्त्रिक समाजवादी पार्टीका अध्यक्ष महन्थ ठाकुरले मत हालेको वडामा पार्टीलाई जिताउन सकेनन् । चार दशकदेखि निरन्तर नेतृत्व गर्ने कुरालाई मतदाताले त्यति रुचाएको पनि देखिदैनथ्यो । सुरुदेखि नै पाँच दलीय गठबन्धन एमाले नेतृत्वमा बनेको गठबन्धनका लागि चुनौती बनेको थियो । सत्ताधारी हुनुका कारण साधन र स्रोतका हिसाबले बलियो थियो नै त्यसैमाथि पाँच दलले अध्यक्ष र प्रमुखमा ४३ प्रतिशत ठाउँमा तालमेल गरेका थिए । त्यसैको परिणाम स्वरूप काङ्ग्रेस र माओवादीले पालिका नेतृत्वमा जित बढाएका थिए । एमालेले केही पालिकामा मात्र तालमेल गरेको हुँदा गएको स्थानीय तहभन्दा कम पालिका जितेको थियो । पहिलोपटक निर्वाचनमा गएको एकीकृत समाजवादीले न्यून सङ्ख्यामा जित्न सकेको थियो । जनता समाजवादी पार्टी पनि विभाजित भएरै निर्वाचनमा गएको हुँदा विगतको भन्दा कम सङ्ख्या हात परेको थियो ।

उमेर हिसाबले प्रतिनिधिको अवस्था

निर्वाचन २०७९ मा सबैभन्दा धेरै ४१ देखि ६० वर्ष उमेर समूहका जनप्रतिनिधि निर्वाचित भएका थिए । देशभरका ७५३ पालिकामा निर्वाचित ३५ हजार ९७ जनप्रतिनिधिमध्ये ४१ देखि ६० वर्ष उमेर समूहका सबैभन्दा धेरै अर्थात् १८ हजार ३४७ रहेका थिए । २१ देखि ४० वर्ष उमेर समूहका १४ हजार ४४२, ६१ देखि ८० वर्ष उमेर समूहका २ हजार २९१ र ८१ वर्ष र सोभन्दा माथि उमेरका १७ जना थिए । ४१ देखि ६० वर्ष उमेर समूहका व्यक्ति २१८ पालिकामा प्रमुख, १७४ मा उपप्रमुख, ३२० पालिकामा अध्यक्ष र २१२ पालिकामा उपाध्यक्ष निर्वाचित भएका थिए (www.nirwachhan.aayoyog.com.np) । ३७ पालिकामा

प्रमुख, १५ पालिकामा उपप्रमुख, १०६ पालिकामा अध्यक्ष र २३४ पालिकाको उपाध्यक्ष पदमा २१ देखि ४० वर्ष उमेर समूहका व्यक्ति निर्वाचित भएका थिए । त्यस्तै ६१ देखि ८० वर्ष उमेर समूहका व्यक्ति ३८ पालिकामा प्रमुख, २४ पालिकामा उपप्रमुख, ३४ पालिकामा अध्यक्ष र १४ पालिकामा उपाध्यक्ष पदमा निर्वाचित भएका थिए । ४१ देखि ६० वर्ष उमेर समूहका ३ हजार २५३ जना स्थानीय निर्वाचनमा पाँचदलीय गठबन्धन र एमाले बिच प्रमुख, अध्यक्ष र वडाध्यक्षमा १७ देखि २५ प्रतिशतसम्म मतान्तर देखिएको थियो (www.nirwachhan.aayoyog.com.np) ।

निर्वाचनमा विजयी उम्मेदवारलाई हेर्दा युवाहरूको बाहुल्यता रहेको पाइन्छ । सवाल उमेरको भन्दा पनि उनीहरूमा रहेको योग्यता, कार्यक्षमता, भिजन प्रमुख कुरा हुन आउथ्यो । पछिल्लो समय जे जस्तो गठबन्धन गरेर विजयी भएका छन त्यसले सुखद परिणाम नै ल्याउछ भनेर भन्न नसके पनि काम गर्ने ठाउँ पाउदा गर्न चाहनेका लागि मैदान बनेको छ ।

निष्कर्ष

निर्वाचन जनताले आफ्ना प्रतिनिधि छान्ने एक प्रकारको उत्सव नै हो । आफैले निर्वाचित गरेको प्रतिनिधिबाट शासित हुन पाउँदा स्वयम्लाई सत्ताको अपनत्व हुन जान्छ । त्यसैले एउटा निश्चित अवधिमा निर्वाचन गर्ने प्रणाली पछिल्लो समयमा संसारभर लोकप्रिय भएर आएको छ । स्थानीय निकाय निर्वाचनको पूर्वसन्ध्यामा एकातिर सत्तारूढ पाँच दलीय गठबन्धन निर्माण भयो भने अर्कोतिर एमालेले साना राजनीतिक दलहरूसँग मिलेर 'काउन्टर' गठबन्धनको अभ्यास गर्‍यो । जुन दलको उम्मेदवार जोसँग मिलेर जहाँ जित्न सक्छ त्यहाँ त्यस्तै तालमेल गर्ने भन्नु चरम अवसरवाद थियो । निर्वाचनको पूर्वार्द्धमा दलहरूबिच जुन प्रकारले गठबन्धन निर्माण भयो त्यसले राजनीतिक वृत्तमा विशेष माहोल र मनोविज्ञान मात्र निर्माण गरेन की समग्र समाजलाई नै तरङ्गित बनाउने काम गर्‍यो । निर्वाचनको मुखमा दलहरूबिच जुन गठबन्धनको अभ्यास भयो त्यसलाई दलहरूको जसरी पनि निर्वाचन जित्ने हतकण्डाका रूपमा बुझाउँथ्यो । रातारात दल बदल गराएर उम्मेदवार बनाइएका मात्र होइन अन्य उम्मेदवार पनि नेताको तजबिजीमा छान्ने अनि पार्टी सदस्य भएकै कारण तिनैलाई भोट दिन निर्देश गरियो । नागरिक स्वयम्ले इच्छाएको उम्मेदवारलाई मत दिन पाउने अधिकारलाई बन्धक बनाउन दलहरू सक्रिए थिए । त्यसैको प्रतिक्रिया स्वरूप मतदाताहरूले स्वतन्त्र तथा विद्रोही उम्मेदवारहरूलाई साथ दिएको पनि देखियो । दलीय नेतृत्वको हैकमका कारण निर्वाचनले स्थानीय समुदायको अन्तर्मनलाई छुन नसक्दा यसपटकको निर्वाचन बहुदलीय लोकतान्त्रिक आचरणभन्दा बाहिर जान खोजेको देखियो ।

सन्दर्भ सामग्री

- कान्तिपुर. वर्ष ३०. अङ्क ७६. २०७९ वैशाख २२ ।
कान्तिपुर. वर्ष २८. अङ्क ५८. २०७७ वैशाख ११ ।
कान्तिपुर. वर्ष २९. अङ्क १०४. २०७८ जेठ १९ ।

कान्तिपुर. वर्ष ३०. अङ्क ६७. २०७९ वैशाख १३ ।
गोरखापत्र . वर्ष १२१. अङ्क २९२. २०७८ फागुन १६ ।
गोरखापत्र. वर्ष १२१. अङ्क ३४९.२०७९ वैशाख ८ ।
नेपाल सरकार (२०७४). नेपालको संविधान. कानुन किताब व्यवस्था समिति ।
नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी (एमाले). अन्तरपार्टी निर्देशन ४. २६ असार २०७९ ।
नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी (एमाले)(२०७९). स्थानीय तह निर्वाचन घोषणापत्र-२०७९ ।
नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी (माओवादी केन्द्र) (२०७९). स्थानीय तह निर्वाचन २०७९ प्रतिबद्धतापत्र ।
नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी (एकीकृत समाजवादी). राजनीतिक प्रस्ताव ।
नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी (एकीकृत समाजवादी)(२०७९).स्थानीय तह निर्वाचन घोषणापत्र-२०७९ ।
नेपाल मजदुर किसान पार्टी (२०७९). स्थानीय तह निर्वाचन घोषणापत्र-२०७९ ।
निर्वाचन आयोग (२०७७). निर्वाचन सम्बन्धी ऐन, नियम सङ्ग्रह. निर्वाचन आयोग ।
निर्वाचन आयोग (२०७८). निर्वाचन आचार संहिता २०७८ ।
निर्वाचन आयोगले २०७८ चैत्र २२ गते जारी प्रेस विज्ञप्ति. निर्वाचन आचार संहिता कार्यान्वयनमा दलहरूको
प्रतिबद्धता र आयोगबाट दलहरूलाई निर्देशन ।
निर्वाचन आयोग(२०७९).स्थानीय तह निर्वाचन २०७९ निर्वाचन प्रतिवेदन ।
नेपाली काङ्ग्रेस(२०७९).नेपाली काङ्ग्रेसको सङ्कल्प स्थानीय तह निर्वाचन २०७९ ।
जनता समाजवादी पार्टी नेपाल(२०७९).स्थानीय तह निर्वाचन घोषणापत्र-२०७९ ।
राष्ट्रिय जनमोर्चा(२०७९).स्थानीय तह निर्वाचन घोषणापत्र-२०७९ ।
राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी (२०७९).स्थानीय तह निर्वाचन घोषणापत्र-२०७९ ।
सर्वोच्च अदालतले नेकपा नामका बारेमा मिति २०७७ फागुन २३ गतेको फैसला ।
www.nirwachhan.aayog.com.np
www.election.gov.np/election/np